Näringsutskottets betänkande 1986/87:15

om anslag m.m. på tilläggsbudget I inom industridepartementets område (prop. 1986/87:25 delvis)

NU 1986/87:15

Ärendet

Proposition 1986/87:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 behandlas i detta betänkande såvitt gäller bilaga 9 (industridepartementet) punkterna 3–11. Förutom anslag föreslås där vissa bemyndiganden m.m.

Vidare behandlas – helt eller delvis – tre motioner som har väckts med anledning av propositionen. Motionerna gäller bl.a. försäljningen av statens aktier i AB Oljetransit, ränta på statens skuld till Svenska Varv AB och viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB.

Statssekreterarna Rolf Annerberg och Olof Rydh jämte ytterligare företrädare för industridepartementet har inför utskottet lämnat upplysningar i ärendet. Vidare har verkställande direktör Olof Lund och direktörerna Kent Johansson och Tor Grotenfelt, Svenska Varv AB, samt direktör Christer Skantze, Erik Thun AB, lämnat upplysningar rörande avvecklingsproduktion vid Kockums AB.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag på samtliga punkter. Därmed avstyrker utskottet motionsyrkanden om bl.a. avslag på förslag om försäljning av aktierna i AB Oljetransit (m) och om medel till viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB (m; fp). Likaså avstyrker utskottet yrkanden (m; fp) om att riksdagen skall uttala sig för bl.a. en avveckling av statens ägarengagemang i Svenska Varv-koncernen. Motionerna får stöd i reservationer (m, fp). I dessa riktas också kritik mot regeringen för bristande information till riksdagen beträffande de föreslagna åtgärderna.

TOLFTE HUVUDTITELN

Energi

1. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m.m.

Regeringen har under punkt 3 (s. 30–37) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna byte av krafttillgångar med Stora

Kopparbergs Bergslags AB i enlighet med vad som redovisats i propositionen,

2. bemyndiga regeringen att godkänna att statens vattenfallsverk ikläder sig förpliktelser i fråga om framtida borgen och delägarlån till Bullerforsens Kraft AB i enlighet med vad som redovisats i propositionen,

3. till Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m.m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 537500000 kr.

Propositionen

I propositionen redovisas en överenskommelse som har träffats mellan statens vattenfallsverk, Stora Kopparbergs Bergslags AB (STORA) och Borlänge Industriverk om samverkan vid tillbyggnad och förnyelse av vissa vattenkraftstationer i Dalälven och Västerdalälven. Överenskommelsen innebär bl.a. att vattenfallsverket från STORA förvärvar 37% av aktierna i Bullerforsens Kraft AB, vilket sedan samtliga utbyggnader genomförts väntas ge verket rätt till en årlig kraftproduktion av ca 233 GWh. Vattenfallsverket har också överenskommit med STORA om dels medverkan under vissa förutsättningar vid tillbyggnad av vattenkraftstationerna Kvarnsveden och Domnarvet i Dalälven, dels byte av vissa vattenkraftstillgångar.

För förvärvet av aktier i Bullerforsens Kraft AB skall vattenfallsverket till STORA erlägga 161,1 milj. kr., varjämte verket skall överta ett delägarlån till bolaget från STORA på 45,4 milj. kr. Förvärvet inryms inte i gällande bemyndigande för regeringen att besluta om aktieförvärv m.m. inom vattenfallsverkets område. Avsikten är att kostnaderna för de planerade utbyggnaderna i första hand skall lånefinansieras med de befintliga kraftstationerna som säkerhet. I syfte att säkerställa effektivaste möjliga finansiering avses dock staten vid behov lämna borgen eller delägarlån, vilket förutsätter riksdagens bemyndigande.

I propositionen tas också upp frågan om vattenfallsverkets finansiering av förvärvet av Gränges AB:s kraftverksrörelse. Då förvärvet gjordes år 1981 var avsikten att det skulle finansieras genom återlån av fonderade avgifter enligt lagen (1981:669) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. (NU 1981/82:13). Som följd av att rätten till återlån har avskaffats (NU 1985/86:25) föreslås nu att vattenfallsverkets återstående finansieringsbehov, som uppgår till 331 milj. kr., täcks genom att medel anvisas för innevarande budgetår.

Sammanlagt uppgår alltså behovet av ytterligare medel till 573,5 milj. kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer

att riksdagen

1. med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 3 moment 1 bemyndigar regeringen att godkänna byte av krafttillgångar med Stora Kopparbergs Bergslags AB i enlighet med vad som redovisats i propositionen,

2. med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 3 moment 2 bemyndigar regeringen att godkänna att statens vattenfallsverk ikläder sig förpliktelser i fråga om framtida borgen och delägarlån till Bullerforsens Kraft AB i enlighet med vad som redovisats i propositionen,

3. med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 3 moment 3 till *Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m.m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 537500000 kr.

2. Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt 4 (s. 37 f.) och hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 4 till *Bidrag till verksamheten vid Studsvik Energiteknik AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 2250000 kr.

3. Försäljning av statens aktier i Aktiebolaget Oljetransit

Regeringen har under punkt 5 (s. 38 f.) föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att överlåta aktierna i Aktiebolaget Oljetransit till Norske Fina A/S och i samband därmed ikläda staten ekonomisk förpliktelse i enlighet med vad som förordats i propositionen.

I motion 1986/87:N124 av Nic Grönvall (m) hemställs att riksdagen avslår propositionen i här angivet avseende.

Propositionen

År 1956 bildades det helstatliga AB Oljetransit med uppgift att uppföra, äga och förvalta en oljelagringsanläggning vid Trondheimsfjorden för svenska beredskapsbehov. Anläggningen finansierades genom statliga lån med sammanlagt 29,9 milj. kr. Av statens fordran, som i sin helhet får efterges, återstår för närvarande 11,6 milj. kr. Sedan ett antal år hyr Norske Fina A/S två tredjedelar av anläggningen. Mot bakgrund av att det inte längre finns något större behov av anläggningen för svenskt vidkommande har ett avtal träffats om överlåtelse av aktierna i Oljetransit till Norske Fina för en köpeskilling av 3,5 miljoner norska kronor. Därtill skall köparen återbetala en del av det statliga lånet, beräknad till omkring 3 milj. kr. Återstoden av lånet förutsätts skola efterges. Svenska staten förpliktar sig enligt avtalet att hålla Norske Fina skadeslöst för den händelse det reses ersättningskrav som grundas på förhållanden som har uppstått före överlåtelsen.

Motionen

Motionären konstaterar att avtalet innebär att staten skall efterge ca 5,1 milj. kr. av en fordran på 11,6 milj. kr. Därtill kommer att staten enligt avtalet påtar sig ett skadeståndsansvar. Varken köpeskillingens storlek eller grunderna för skadeståndsansvaret har förklarats i propositionen, som enligt motionären inte kan godtas som underlag för riksdagens beslut.

Utskottet

Utskottet har tagit del av en utredning av Bohlins Revisionsbyrå AB om värdet av aktierna i Oljetransit. Enligt utredningen, som gjordes våren 1986 på industridepartementets uppdrag, uppgår avkastningsvärdet på Oljetransit till 2,9 milj. kr. Substansvärdet beräknas till 3,3 milj. kr. och värdet för köparen till samma belopp. Därvid har förutsatts att statslånet efterges i sin helhet. Med hänsyn till vissa faktorer som inte har kunnat värdesättas, bl.a. anläggningens restvärde och möjligheterna att i framtiden få ökade hyresintäkter, bedöms dock i utredningen att bolaget har ett väsentligt högre värde. Detta anses tala för att man bör dröja med en försäljning.

Utskottet finner inte skäl för staten att behålla en lagringsanläggning utomlands som numera saknar större betydelse för svensk försörjningsberedskap. Av den redovisade värderingen och av andra uppgifter som har lämnats till utskottet framgår att de avtalade villkoren för överlåtelsen av aktierna i Oljetransit är rimliga. Genom att köparen skall återbetala en del av statslånet får staten viss ersättning även för de värden som inte har kunnat beräknas. Med det sagda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion 1986/87:N124 (m).

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 5 och med avslag på motion 1986/87:N124 bemyndigar regeringen att överlåta aktierna i Aktiebolaget Oljetransit till Norske Fina A/S och i samband därmed ikläda staten ekonomisk förpliktelse i enlighet med vad som förordats i propositionen.

Teknisk utveckling

4. Patent- och registreringsverket m.m.

Regeringen har under punkt 6 (s. 39–41) föreslagit riksdagen att godkänna vad som i propositionen anförts beträffande användningen av anslaget F 6, Patent- och registreringsverket m.m. för budgetåret 1986/87.

Propositionen

För innevarande budgetår har till Patent- och registreringsverket m.m. anvisats ett förslagsanslag av 105309000 kr. Följande programindelning gäller för verket:

1. Patentärenden
2. Varumärkes- och mönsterärenden
3. Namnärenden
4. Bolagsärenden
5. Uppdragsverksamhet
   Patentbesvärsrätten

Verksamheten är i huvudsak avgiftsfinansierad. Inkomsterna redovisas på statsbudgetens inkomstsida. Intäkter och kostnader av uppdragsverksamheten redovisas dock över en särskild anslagspost med ett formellt belopp av 1000 kr., vilken inte får belastas.

Mot bakgrund av en översyn av patentverkets organisation, vars resultat avses bli närmare redovisat i budgetpropositionen år 1987, föreslås vissa ändringar i anslagskonstruktionen redan fr.o.m. den 1 januari 1987. Förslagen innebär att såväl inkomster som utgifter av programmen Patentärenden och Varumärkes- och mönsterärenden skall redovisas över ett nytt förslagsanslag benämnt Patent- och registreringsverket: Immaterialrätt. Anslaget skulle ha tre poster på vardera 1000 kr. för patentärenden, för varumärkes- och mönsterärenden och för uppdragsverksamhet inom dessa områden. Vidare föreslås att medel till bolagsbyråns verksamhet, som är artskild från övrig verksamhet, anvisas över ett särskilt anslag, benämnt Patent- och registreringsverket: Bolagsärenden. De inkomster från verksamhet vid bolagsbyrån som inte hänför sig till uppdrag avses tills vidare, liksom hittills, bli redovisade på statsbudgetens inkomstsida.

Från det nuvarande anslaget skulle alltså från årsskiftet endast programmet Namnärenden jämte patentbesvärsrätten finansieras. En ny beräkning av anslagsbehovet redovisas.

Utskottet

Såsom utskottet anförde i betänkandet NU 1983/84:25 (s. 20) bör patent- och registreringsverket i möjligaste mån kunna tillgodose de krav på tjänster som näringslivet ställer. De nu föreslagna ändringarna av anslagskonstruktionen för verket, innebärande bl.a. övergång till nettoredovisning för huvuddelen av den avgiftsbelagda verksamheten, bör enligt utskottets mening underlätta en snabb anpassning av resurserna till behoven. Trots att det principiellt måste anses otillfredsställande att riksdagen underställs förslag om ändringar under löpande budgetår av en myndighets anslag – i all synnerhet som de bakomliggande tankarna på ändring av organisationen inte redovisas – anser sig utskottet böra tillstyrka regeringens förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner vad som i propositionen anförts beträffande användningen av anslaget F5, Patent- och registreringsverket m.m. för budgetåret 1986/87.

5. Patent- och registreringsverket: Immaterialrätt

Utskottet tillstyrker – med hänvisning till vad som anförts ovan under punkt 4 – regeringens förslag under punkt 7 (s. 41) och hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 7 till *Patent- och registreringsverket: Immaterialrätt* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 3000 kr.

6. Patent- och registreringsverket: Bolagsärenden

Utskottet tillstyrker – med hänvisning till vad som anförts på föregående sida under punkt 4 – regeringens förslag under punkt 8 (s. 41) och hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 8 till *Patent- och registreringsverket: Bolagsärenden* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 22601000 kr.

Statsägda företag

7. Infriande av förlusttäckningsgaranti för Zenit Shipping AB

Regeringen har under punkt 9 (s. 42) föreslagit riksdagen att till Infriande av förlusttäckningsgaranti för Zenit Shipping AB på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 18800000 kr.

I motion 1986/87:N125 av Christer Eirefelt m.fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, (3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om Zenit Shipping AB:s fartygsinnehav.

Propositionen

I samband med rekonstruktionen av Oskarshamns Varv år 1982 ingick Zenit Produkttank AB, ett dotterbolag till Zenit Shipping AB, ett tidsbefraktningsavtal beträffande ett nybygge vid varvet för en period av fem år. Enligt bemyndigande (NU 1981/82:53 s. 20 f.) lämnade regeringen samma år utfästelse om att förluster som kunde uppkomma för Zenit Produkttank på grund av avtalet skulle täckas av staten. Ett särskilt anslag av 30 milj. kr. till Zenit Shipping anvisades år 1983 för infriande av eventuella förluster enligt utfästelsen (NU 1982/83:55 s. 29). Av anslaget hade t.o.m. budgetåret 1985/86 förbrukats 23,5 milj. kr., motsvarande förlusterna under de två första åren av befraktningsavtalet. Förlusterna för de två följande åren beräknas till 25,3 milj. kr. För täckning av dessa förluster behövs nu ett nytt anslag av 18,8 milj. kr. Regeringen avser att senare lägga fram förslag om täckning av förlusterna under det femte avtalsåret, vilka nu uppskattas till 17 milj. kr.

Motionen

I motionen sägs att folkpartiet vid 1983 års beslut om att Zenit Shipping skulle avskiljas från Svenska Varv krävde att inga ytterligare medel till de bägge bolagen skulle utgå. Om regeringen hade följt detta råd skulle en snabb avveckling av Zenits fartygsinnehav ha tvingats fram. Motionärerna menar att detta hade varit en mycket god affär för staten. Det är hög tid att regeringen nu ser till att Zenits fartygsinnehav slutgiltigt upphör, anser de.

Utskottet

Utskottet har intet att erinra mot regeringens förslag om infriande av *förlusttäckningsgaranti* för Zenit Shipping AB.

Den fråga om *Zenit Shippings fartygsinnehav* som tas upp i motion 1986/87:N125 (fp) saknar direkt samband med regeringens förslag men torde ändå få behandlas i anslutning till detta. Utskottet redovisade i betänkandet NU 1985/86:34 (s. 22 f.) Zenits återstående fartygsinnehav vid mitten av maj 1986. Innehavet uppgick då till nio fartyg, varav sex kylfartyg som hade övertagits av staten i samband med Salén-konkursen. Dessa har nu sålts, liksom ett tankfartyg. Zenit har nu kvar bara två tankfartyg för transport av flytande naturgas. I det statliga fartygsinnehavet ingår också Uddevalla Shipping AB:s sju fartyg.

Utskottet konstaterar att avvecklingen av det statliga fartygsinnehavet fortsätter i snabb takt enligt gällande riktlinjer. Något uttalande i frågan av riksdagen såsom begärs i motion 1986/87:N125 (fp) finner utskottet inte påkallat. Motionen avstyrks i berörd del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *förlusttäckningsgaranti*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 9 till *Infriande av förlusttäckningsgaranti för Zenit Shipping AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 18800000 kr.,

2. beträffande *Zenit Shippings fartygsinnehav*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N125 yrkande 3.

8. Ränta på inlösta skuldebrev till Svenska Varv AB

Regeringen har under punkt 10 (s. 42 f.) föreslagit riksdagen att till Ränta på inlösta skuldebrev till Svenska Varv AB på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 123834000 kr.

Regeringens förslag har föranlett yrkanden i följande två motioner:

1986/87:N125 av Christer Eirefelt m.fl. (fp), vari, såvitt här är i fråga, hemställs att riksdagen

2. avslår regeringens förslag att till ränta på inlöst skuldebrev till Svenska Varv AB anvisa ett förslagsanslag av 123834000 kr.,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om statens ägarengagemang i Svenska Varv.

1986/87:N126 av Erik Hovhammar m.fl. (m), vari, såvitt här är i fråga, hemställs (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående regeringens information till riksdagen vid behandlingen av inlösen av statens skuldebrev till Svenska Varv AB.

Propositionen

I propositionen erinras om att riksdagen vid skilda tillfällen har beslutat att staten skall utfärda skuldebrev uppgående till sammanlagt högst 968 milj. kr. till Svenska Varv AB för nedskrivning av anläggningar inom koncernen. Ränta skall utgå på skuldbeloppet med belopp som regeringen bestämmer med hänsyn till det allmänna ränteläget. Enligt riksdagens beslut våren 1986 (prop. 1985/86:120, NU 1985/86:34, rskr. 1985/86:314) skall staten lösa in samtliga dessa utestående skuldebrev. Den totala skulden uppgick den 30 juni 1986 till 859133000 kr. Vid inlösen av skuldebreven skall ränta utgå med diskonto plus 4%, vilket motsvarar ett belopp av 123834000 kr. från den 1 juli 1985.

Motionerna

I motion 1986/87:N126 (m) påpekas att regeringens förslag om medel för betalning av ränta på de inlösta skuldebreven för perioden den 1 juli 1985–den 30 juni 1986 inte stämmer överens med vad som förutsattes då riksdagen våren 1986 anvisade 860 milj. kr. för inlösen av skuldebreven. I den proposition som låg till grund för riksdagens beslut anfördes nämligen att något anslag för budgetåret 1986/87 för ränta på skuldebreven inte skulle bli aktuellt (prop. 1985/86:120 s. 30). Inte heller vid utskottsbehandlingen framkom att kostnaderna för ränta under nämnda period skulle komma att belasta 1986/87 års statsbudget. Det är uppenbart, anför motionärerna, att regeringskansliet har svårt att tillräckligt noggrant bevaka statens ägarintressen i Svenska Varv. Det är inte acceptabelt att riksdagen och det svenska folket bibringas en felaktig uppfattning om statens förpliktelser. Ett tillkännagivande till regeringen av denna innebörd begärs. Motionärerna konstaterar emellertid att riksdagen i det aktuella fallet måste anvisa medel för att täcka statens åtagande.

Även i motion 1986/87:N125 (fp) påtalas den bristande överensstämmelsen mellan regeringens aktuella förslag och tidigare uttalanden om behovet av medel för räntebetalning. Motionärerna finner det uppenbart att regeringen har svårt att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna av statens ägarengagemang i Svenska Varv. De stärks därav i sin uppfattning att detta engagemang i koncernen skall upphöra. Räntekostnaderna för skuldebreven får täckas genom en utförsäljning av delar av koncernen, anför de.

Som påpekas i motionerna står regeringens förslag om medel till räntebetalning till Svenska Varv AB i strid mot vad som anfördes när medel våren 1986 begärdes för inlösen av statens skuld till Svenska Varv. Enligt vad som nu har framkommit förbiså regeringen då att medel behövdes också för betalning av ränta för det sista året fram till inlösen.

Under alla förhållanden måste givetvis statens åtagande gentemot Svenska Varv fullgöras och *anslag* för räntebetalning anvisas. Det av regeringen beräknade beloppet av ca 123,8 milj. kr. innefattar ränta fram till den tidpunkt i mitten av december 1986 då slutlig reglering av statens skuld antas kunna ske. Utskottet förordar alltså att medel för ändamålet nu ställs till förfogande. Därmed avstyrker utskottet yrkandet i motion 1986/87:N125 (fp) om avslag på regeringens förslag i berörd del.

I denna motion och i motion 1986/87:N126 (m) tas regeringens förbiseende till intäkt för uttalanden om dess bristande förmåga att bevaka *statens ägarintressen i Svenska Varv*.

Det inträffade berättigar enligt utskottets mening inte till sådana slutsatser. De två motionerna avstyrks i berörda delar. Utskottet anser dock att regeringen i den aktuella propositionen hade bort lämna en förklaring till den bristande överensstämmelsen med tidigare uppgifter till riksdagen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 10 och med avslag på motion 1986/87:N125 yrkande 2 till *Ränta på inlösta skuldebrev till Svenska Varv AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 123834000 kr.,

2. beträffande *statens ägarintressen i Svenska Varv*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N125 yrkande 4 och motion 1986/87:N126 yrkande 1.

9. Viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB

Regeringen har under punkt 11 (s. 43 f.) föreslagit riksdagen att till Viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 180000000 kr.

Regeringens förslag har föranlett yrkanden i följande två motioner:

1986/87:N125 av Christer Eirefelt m.fl. (fp), vari, såvitt här är i fråga, hemställs (1) att riksdagen avslår regeringens förslag att till viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB bevilja ett reservationsanslag av 180 milj. kr.

1986/87:N126 av Erik Hovhammar m.fl. (m), vari, såvitt här är i fråga, hemställs (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad

som i motionen anförs angående beslutet om avvecklingsproduktion vid Kockums AB.

Propositionen

I propositionen erinras om att regeringen i proposition 1985/86:120 om vissa varvsfrågor m.m. informerade riksdagen om de åtgärder som regeringen avsåg att vidta med anledning av avvecklingen av produktionen av handelsfartyg vid Kockums AB. En av de åtgärder som aviserades (s. 27) var att medel skulle ställas till Kockums förfogande för att möjliggöra ytterligare beläggning på varvet åren 1986 och 1987. Någon beräkning av medelsbehovet redovisades inte i sistnämnda proposition. Regeringen skulle senare återkomma med förslag i frågan.

Nu anmäls att olika alternativ för avvecklingsproduktion har undersökts och att det därvid har visat sig lämpligast att det av Svenska Varv AB ägda Rederi AB Oktetten hos Kockums skulle beställa en produkttanker på ca 23000 ton dödvikt. Produkttankern, som levereras hösten 1987, skall enligt propositionen inte ses som ett långsiktigt fartygsengagemang för Svenska Varv. Det föreslagna anslagsbeloppet motsvarar skillnaden mellan aktuellt marknadspris och produktionskostnaden för fartyget.

Motionerna

I motion 1986/87:N126 (m) påtalas att produkttankern började byggas vid Kockums redan i juli 1986, varigenom regeringen och företagsledningen har ställt riksdagen inför fullbordat faktum.

Vidare anförs att det kan resas allvarliga invändningar mot att ytterligare ett fartyg byggs på Kockums. Motionärerna anser att det hade funnits möjlighet att välja andra och bättre metoder för en avveckling av fartygsproduktionen, vilken samtidigt skulle ha gett möjlighet för den återstående del av Kockums som skall syssla med undervattensteknik att rekrytera rätt personal. De äldre anställda hade då också kunnat ges sysselsättning under uppsägningstiden. Några alternativ till att bygga den nu aktuella produkttankern har emellertid aldrig kunnat prövas av riksdagen, anförs det, eftersom regeringen uppenbarligen redan i ett tidigt skede har givit Svenska Varv klartecken att påbörja produktionen av produkttankern. Motionärerna begär ett uttalande av riksdagen om att regeringens agerande inte är acceptabelt. Däremot yrkas inte avslag på regeringens förslag om medelsanvisning.

Även i motion 1986/87:N125 (fp) anförs kritik mot att byggandet av produkttankern har påbörjats innan medel anvisats för att täcka den väntade förlusten. Dessutom är det ett resursslöseri att bygga ytterligare ett fartyg som ingen vill köpa, säger motionärerna, som därför inte anser sig kunna biträda regeringens förslag. De hänvisar till sin tidigare redovisade uppfattning att statens engagemang i Svenska Varv skall successivt avvecklas. Eventuella förluster som uppstår i samband med den fortsatta avvecklingen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums får täckas genom en utförsäljning av delar av koncernen, tillägger de.

I de två motionerna kritiseras regeringens förslag om medel till Kockums för viss avvecklingsproduktion på flera olika grunder. Bl.a. menar motionärerna att regeringen, genom att ett fartygsbygge redan har påbörjats, har ställt riksdagen inför ett fullbordat faktum.

Beträffande frågan om *anslag* vill utskottet, med anledning av vad som anförs i motionerna, understryka att riksdagen är formellt obunden vid sin prövning av regeringens förslag. Något åtagande från statens sida att utbetala medel till Kockums har inte gjorts.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det i princip hade varit önskvärt om kostnaderna för avvecklingen av produktionen av handelsfartyg vid Kockums hade kunnat redovisas i sin helhet i samband med att riksdagen behandlade övriga frågor om varvsindustrin våren 1986. Skälet till att medel inte då begärdes för avvecklingsproduktion var att det ansågs olämpligt att potentiella beställare av ett fartyg informerades om storleken av det stöd som kunde påräknas. Som framgått anmälde emellertid regeringen i proposition 1985/86:120 att behov av medel för ändamålet skulle komma att uppstå senare. Ifrågavarande fartygsbygge påbörjades redan sommaren 1986, eftersom sysselsättningseffekten av projektet skulle ha kommit alltför sent om ett nytt beslut av riksdagen hade måst avvaktas.

Med hänsyn till omständigheterna anser utskottet att medel bör anvisas för ändamålet. Utskottet avstyrker yrkandet i motion 1986/87:N125 (fp) om avslag på regeringens förslag.

I motion 1986/87:N126 (m) riktas kritik framför allt mot regeringens *information till riksdagen* i det aktuella ärendet. Kritiken gäller såväl att uppgifterna om nybyggnadsprojektet har varit alltför knapphändiga som att andra alternativ till åtgärder inte har redovisats.

Utskottet har genom utfrågningar och genom att ta del av handlingar i ärendet sökt att på vissa punkter komplettera den information som lämnas i propositionen. Det har därvid framkommit bl.a. att den föreslagna ersättningen till Kockums är beräknad på grundval av skillnaden mellan marknadspris och kalkylerad produktionskostnad vid tidpunkten för beslutet om fartygsbygget i juni 1986. Avsikten är att ersättning skall utbetalas med ett fast belopp oavsett det faktiska utfallet. Vidare har undersökts huruvida tillräckligt energiska försök gjordes att finna en extern beställare till ett fartygsbygge på godtagbara ekonomiska villkor. I denna fråga har delvis motstridiga uppfattningar redovisats inför utskottet.

I sammanhanget har utskottet noterat att Svenska Varv nyligen har träffat ett principavtal om överlåtelse till Nordström & Thulin AB av Rederi AB Oktetten. Innebörden av denna affär är att Svenska Varv avvecklar sitt fartygsinnehav. I överlåtelsen ingår såväl kontraktet för det aktuella fartygsbygget som två systerfartyg, vilka levererades från Uddevallavarvet tidigare i år. Enligt vad utskottet har inhämtat innebär uppgörelsen att ersättningen till Kockums för det nybyggda fartyget vid leveransen kommer att bli inte oväsentligt högre än det tidigare beräknade marknadspriset. Anledningen härtill är en viss höjning av fartygspriserna under det senaste halvåret. Någon slutlig bedömning av det ekonomiska utfallet för Kockums av fartygsbygget kan dock givetvis inte göras förrän leverans har skett och produktionskostnaden har kunnat fastställas.

När det gäller olika alternativ till avvecklingsproduktion vid Kockums har från Svenska Varvs sida anförts att ett huvudmotiv för valet av ett fartygsbygge var angelägenheten av att hos Kockums hålla kvar den nyckelpersonal som behövdes för färdigställandet av den sista kommersiella ordern vid varvet, ett stort kryssningsfartyg.

Utskottet anser inte att det har framkommit något som tyder på brister i regeringens handläggning av frågan om avvecklingsproduktion vid Kockums. Den information som lämnas i propositionen har på sedvanligt sätt kunnat kompletteras genom uppgifter från industridepartementet och Svenska Varv. Utskottet kan alltså inte instämma i den kritik som framförs i motion 1986/87:N126 (m). Motionen avstyrks i denna del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 11 och med avslag på motion 1986/87:N125 yrkande 1 till *Viss avvecklingsproduktion vid Kockums AB* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 180000000 kr.,

2. beträffande *information till riksdagen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N126 yrkande 2.

Stockholm den 10 december 1986

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s) (p. 9), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s) (p. 1–8), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s) (p. 1–8), Åke Wictorsson (s) (p. 1–8), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m) (p. 1–8), Bo Finnkvist (s) (p. 9), Jörn Svensson (vpk) (p. 1–8), Per-Richard Molén (m), Lars Ahlström (m) (p. 9), Mats Lindberg (s), Elving Andersson (c), Göran Magnusson (s) (p. 9) och Leo Persson (s).

Reservationer

1. Försäljning av statens aktier i Aktiebolaget Oljetransit (punkt 3)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m) och Per-Richard Molén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "motion 1986/87:N124 (m)" bort ha följande lydelse:

Med instämmande i vad som sägs i motion 1986/87:N124 (m) vill utskottet understryka att det material som redovisas i propositionen inte utgör ett

godtagbart underlag för riksdagens beslut i frågan. Uppgifter som har framkommit under utskottsbehandlingen tyder på att den överenskomna köpeskillingen är orimligt låg. Oljetransits anläggning består av tre bergtunnlar med sammanlagt 15 cisterner för lagring av oljeprodukter. Lagringskapaciteten är 51600 m^3. I anläggningen ingår bl.a. järnvägsspår, hamn och byggnader. Vidare har framkommit att regeringen vid förberedelserna för försäljningen har haft kontakt endast med Norske Fina A/S och norska staten, trots att flera norska och internationella oljebolag med verksamhet i regionen skulle kunna vara intresserade av att förvärva anläggningen. Utskottet finner denna underlåtenhet från regeringens sida anmärkningsvärd.

Av det sagda följer att utskottet inte anser sig kunna biträda regeringens begäran om bemyndigande att överlåta aktierna i Oljetransit. Riksdagen bör genom ett särskilt tillkännagivande påtala bristerna i den information som har lämnats av regeringen i ärendet. Genom vad utskottet har föreslagit tillgodoses den nämnda motionen.

dels att utskottet under punkt 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N124 avslår proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 5 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Zenit Shippings fartygsinnehav (punkt 7 mom. 2)

Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det i och för sig tillfredsställande att Zenit Shipping AB:s fartygsinnehav i huvudsak har avvecklats. Som påpekas i motion 1986/87:N125 (fp) skulle det ekonomiska resultatet för statens del ha blivit långt bättre om avvecklingen hade skett i omedelbar anslutning till 1983 års beslut om varvspolitiken, enligt vad som då föreslogs från moderata samlingspartiets, folkpartiets och centerpartiets sida. Enligt utskottets mening bör nu det återstående statliga fartygsinnehavet, inkl. Uddevalla Shipping AB:s fartyg, snabbt säljas ut. Mot bakgrund av vad som har förevarit i frågan bör riksdagen rikta en anmodan härom till regeringen. Med det sagda tillstyrker utskottet motionen i berörd del.

dels att utskottet under punkt 7 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *Zenit Shippings fartygsinnehav*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N125 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Statens ägarintressen i Svenska Varv (punkt 8 mom. 2)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m) och Per-Richard Molén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Det inträffade" och slutar med "till riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att de uppgifter om statens ekonomiska förpliktelser gentemot Svenska Varv som lämnades i proposition 1985/86:120 på en punkt var grovt felaktiga. Än mer anmärkningsvärt är att regeringen inte har ansett sig i den nu aktuella propositionen böra lämna en förklaring till den bristande överensstämmelsen med tidigare uppgifter till riksdagen. Det inträffade ger enligt utskottets uppfattning anledning till skarp kritik mot regeringen i vad gäller såväl dess förmåga att handha statens ägarintressen i Svenska Varv som dess beredvillighet att lämna information till riksdagen. Så som påpekas i motion 1986/87:N126 (m) är det inte acceptabelt att riksdagen och allmänheten bibringas en felaktig uppfattning om statens förpliktelser. Utskottet ansluter sig också till vad som sägs i motion 1986/87:N125 (fp) om att en avveckling av statens engagemang i Svenska Varv-koncernen genom det inträffade framstår som än mer angelägen. Vad som här anförts bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening. Utskottet tillstyrker alltså de två motionerna i berörda delar.

dels att utskottet under punkt 8 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *statens ägarintressen i Svenska Varv*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N125 yrkande 4 och motion 1986/87:N126 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Anslag till avvecklingsproduktion vid Kockums (punkt 9 mom. 1)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per-Richard Molén (m) och Lars Ahlström (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "regeringens förslag" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör särskilda medel inte anvisas till Kockums för avvecklingsproduktion. Utskottet erinrar om att Svenska Varv våren 1986 fick ett kapitaltillskott av 950 milj. kr. bl.a. för omstruktureringsåtgärder. Samtliga Svenska Varvs kostnader för avvecklingen av Kockums bör enligt utskottets mening kunna bestridas av koncernens egna medel. Ytterligare resurser för ändamålet bör vid behov kunna skapas genom utförsäljning av delar av koncernen. Utskottet tillstyrker alltså yrkandet i motion 1986/87:N125 (fp) om avslag på regeringens förslag.

dels att utskottet under punkt 9 moment 1 bort hemställa

1. beträffande *anslag*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N125 yrkande 1 avslår proposition 1986/87:25 bilaga 9 punkt 11.

5. Information till riksdagen (punkt 9 mom. 2)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per-Richard Molén (m) och Lars Ahlström (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens handläggning av frågan om avvecklingsproduktion hos Kockums visar allvarliga brister. Riksdagen har i praktiken ställts inför fullbordat faktum genom att regeringen på ett tidigt stadium har låtit Svenska Varv besluta om ett fartygsbygge. Det framgår inte av den information som har lämnats riksdagen i vad mån andra alternativ har prövats. Också uppgifterna i propositionen om det aktuella projektet har varit knapphändiga.

Sålunda har det inte klart redovisats enligt vilka principer ersättning avses skola utgå till Kockums för skillnaden mellan marknadspris och produktionskostnad. Enligt vad som har framkommit är det regeringens avsikt att ersättningen skall utgå med hela det begärda beloppet av 180 milj. kr. oavsett det faktiska utfallet. En sådan uppgång av marknadspriserna som nu har inträffat kan därmed leda till ett förtäckt kapitaltillskott till Kockums, vilket inte sägs i propositionen.

Även om det har varit möjligt att under utskottsbehandlingen inhämta ytterligare upplysningar utgör detta inget substitut för en öppen redovisning. Utskottet hänvisar här till de principiella synpunkter på hithörande frågor som framfördes av moderata samlingspartiets, folkpartiets och centerns företrädare vid behandlingen av frågan om kapitaltillskott till Svenska Varv våren 1986 (NU 1985/86:34 res. 6). Den kritik av regeringens agerande som framförs i motion 1986/87:N126 (m) är alltså enligt utskottets mening befogad. Riksdagen bör genom ett särskilt uttalande till regeringen ställa sig bakom denna kritik. Motionen tillstyrks i berörd del.

dels att utskottet under punkt 9 moment 2 bort hemställa

2. beträffande *information till riksdagen*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N126 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1986